

En toen?

Filosoferen met kinderen over geschiedenis

Thema Kinderboekenweek 2020

© Fabien van der Ham | www.filosovaardig.nl

Waarom deze filosofische praattips?

In deze download vind je tips om met kinderen vanaf een jaar of negen tijdens de Kinderboekenweek 2020 over het thema geschiedenis te filosoferen. Het draait in de Kinderboekenweek natuurlijk om boeken en leesbevordering. Filosoferen kan een bijdrage leveren aan leesbevordering. Uit onderzoek blijkt namelijk dat praten over boeken het leesplezier vergroot. Filosoferen is een verrassende invulling voor zulke gesprekken. Tijdens de Kinderboekenweek is het leuk om aan te sluiten bij het thema, maar de rest van het jaar kun je ook altijd gaan filosoferen na het voorlezen. Op de website van Filosovaardig vind je hiervoor veel informatie en tips.

Zie: www.filosovaardig.nl/categorie/blog/filosoferen-met-boeken/

Doelgroep

Vanaf 9 jaar

Filosoferen met jongere kinderen

Je kunt ook heel goed met jongere kinderen filosoferen, maar de in deze download beschreven ideeën zijn vooral geschikt voor kinderen vanaf een jaar of negen. Als je in het kader van de Kinderboekenweek ook met jonge kinderen over geschiedenis wil filosoferen zou ik het meer bij de persoonlijke geschiedenis houden. Een mooi prentenboek daarvoor is 'Alles wat overblijft'.

Over het thema

Tijdens de Kinderboekenweek 2020 ga je terug in de tijd. Boeken brengen geschiedenis tot leven, waardoor de wereld van vroeger tastbaar wordt. Geschiedenis bestaat uit ontelbaar veel verhalen over mensen die ooit geleefd hebben en die iets meemaakten doordat er toen in de wereld bepaalde dingen gebeurde. Net zoals wij nu dingen meemaken door bijvoorbeeld de Corona-pandemie. Dit soort verhalen worden in boeken opgeschreven. Ze zijn mooi en leerzaam om te lezen maar ook heel interessant om erover na te praten. Voor dit soort gesprekken kun je ook een filosofische insteek kiezen. Daarover gaat deze download.

Vraag het gratis
kennismakingspakket
filosoferen met kinderen aan op
www.filosovaardig.nl/downloads

Verdiep het thema met een filosofische invalshoek

De situatie uit een historisch verhaal kan bijvoorbeeld morele vragen oproepen waarover je in gesprek kunt gaan. Maar je kunt ook nadenken over de betekenis van geschiedenis voor de mens in het algemeen. Een andere interessante filosofische vraag is hoe je zeker kunt weten of onze geschiedenis kennis waar is. In deze download vind je handvatten om met deze drie invalshoeken aan de slag te gaan.

Hoe moet dat, filosoferen?

Filosoferen is niet moeilijk, het is hooguit even wennen want als volwassene mag je nu eens niet je mening geven. Het gaat om het denken van de kinderen en om hun antwoorden. Het enige wat jij als begeleider mag doen, is vragen stellen en beurten geven. Je oordeelt dus niet over de uitspraken van kinderen en stuurt niet aan op sociaal wenselijke antwoorden. Je laat gewoon de kinderen hun eigen gedachten onderzoeken.

Het is wel belangrijk dat de kinderen steeds argumenten geven bij hun antwoorden. Dit kun je stimuleren met doorvraagvragen als:

Hoe weet je dat?

Wie bepaalt dat?

Zou het ook anders kunnen zitten?

Is dat altijd zo?

Kun je een voorbeeld geven?

Bestaat daar een regel voor?

Het zal beslist mooie gesprekken opleveren, die soms kort en soms lang duren.

Lees eventueel ter voorbereiding eerst de gratis mini-cursus filosoferen met kinderen op www.filosovaardig.nl/mini-cursus.

Vraag het gratis
kennismakingspakket
filosoferen met kinderen aan op
www.filosovaardig.nl/downloads

De drie invalshoeken

Filosoferen over verhalen uit onze geschiedenis

Over geschiedenisfeiten valt vaak genoeg na te denken. Zo zit er aan veel feiten een ethische component. Simpel gezegd: waarom was het goed of waarom was het slecht? Maar ook kun je nadenken over de tijdsgeest. Is het te begrijpen dat we mensen tot slaaf hebben gemaakt? Is het te begrijpen dat Hitler aan de macht kwam? En wat als je vindt dat het niet te begrijpen is? Wat zegt dat dan over de mens van vroeger? Was de mens van vroeger slecht? Is het logisch dat ontdekkingsreizigers zich superieur voelde aan de inheemse volken die ze ontdekten? Waarom dan?

In het Kinderboekenweekgeschenk *De diamant van Banjarmasin* van Arend van Dam staan acht historische verhalen waarover je na het voorlezen heel goed kunt gaan filosoferen. Naar aanleiding van het verhaal over Anton de Kom kun je bijvoorbeeld nadenken over de vraag in welke mate je je mag verzetten tegen onrecht. En hoe bepaal je wat onrecht is? Het verhaal over de Kop van Jut doet je nadenken over de vraag in hoeverre je iemand publiekelijk mag wreken. De reis van Mayflower roept natuurlijk de vraag op van wie een land eigenlijk is. En zo kun je bij elk verhaal wel een vraag stellen waar je samen over na kunt denken.

Filosoferen over het belang van geschiedenis

Op school krijg je geschiedenisles. Dat is altijd zo geweest. Maar waarom is het eigenlijk zo belangrijk om kennis te hebben van onze geschiedenis? Met onderstaande startactiviteit heb je een goede denkprikkels om hier met kinderen over na te denken.

Startoefening: Vroeger is overal

Maak met de kinderen een wandeling door de wijk en noteer waar je allemaal iets van vroeger ziet. Misschien staat er een jaartal op een gevel, misschien heeft iemand een oude melkbus in de tuin staan of misschien staat er ergens een gedenksteen.

Terug aan de keukentafel of in de klas kun je bespreken wat je allemaal tegenkwam. Denk daarbij na over deze vragen:

- Heb je veel of weinig geschiedenis gevonden?
- Vind je dat goed of slecht?
- Is het belangrijk wat er vroeger is gebeurd? Waarom?
- Wat zou er anders worden als we alle geschiedenis konden uitwissen?
- Wat vind jij belangrijk om van onze geschiedenis te onthouden? Waarom?

Vraag het gratis
kennismakingspakket
filosoferen met kinderen aan op
www.filosovaardig.nl/downloads

Filosoferen over de waarheid van onze geschiedenis

De laatste jaren kijkt de mens steeds kritischer naar geschiedenisboeken. Nu vinden we dat bij de geschiedschrijving vaak voor een heroïsch standpunt is gekozen, terwijl er natuurlijk meer perspectieven zijn. Het was bijvoorbeeld spannend om Amerika te ontdekken, maar de Indianen raakten hun eigen land kwijt.

De laatste jaren hebben steeds meer mensen de behoefte aan een meer eerlijke geschiedschrijving waarin de verschillende perspectieven worden benoemd. Het mooie hiervan is dat de lezer dan zelf zijn mening kan vormen over wat gebeurd is. Nu vinden we het belangrijk dat mensen kritisch nadenken. Maar dat is niet altijd zo geweest.

In de Middeleeuwen werd mensen gewoon verteld wat ze moesten denken. Voornamelijk door de kerk, want monniken waren heel lang de enige die de bijbel konden lezen. Toen steeds meer mensen leerden lezen, gingen mensen ook voor zichzelf lezen en dus zelf nadenken. De uitvinding van de boekdrukkunst speelde hierbij natuurlijk ook een grote rol.

Maar het probleem blijft dat de schrijver bepaalt welke informatie de lezer krijgt.

Kritische denkers lezen daarom meestal stukken van meerdere auteurs. Maar dat is niet altijd een garantie voor meerdere perspectieven. Onze geschiedenis is eigenlijk toch vaak vanuit het eigen gezichtspunt beschreven. Maar de laatste jaren worden we ons steeds bewuster van het feit dat geschiedenis meerdere perspectieven heeft en dat die niet allemaal zo mooi of fijn zijn.

We kijken dus steeds meer met nieuwe ogen naar onze geschiedenis. Ga eens met kinderen in gesprek over hun visie hierop. Gebruik daarbij de volgende vragen.

- Is geschiedenis voor iedereen hetzelfde?
- Is het verhaal in een geschiedenisboek van een Afrikaanse school hetzelfde als die op een Nederlandse school?
- Als je bijvoorbeeld denkt aan de tweede wereldoorlog, is de geschiedenis dan voor Duitsers precies hetzelfde als voor Nederlanders? Leg eens uit.
- Is geschiedenis altijd eerlijk en naar waarheid beschreven?
- Hoe kunnen we weten of geschiedenis goed beschreven is?
- Kunnen we de geschiedenis ooit helemaal objectief bekijken?

Vraag het gratis
kennismakingspakket
filosoferen met kinderen aan op
www.filosovaardig.nl/downloads

Verwerkingsopdrachten

Elk levensverhaal laat ook een stuk geschiedenis zien. Als je bijvoorbeeld zou vertellen wat je opa allemaal heeft meegemaakt spelen daarbij allerlei geschiedenisfeiten in meer of mindere mate een rol, zoals bijvoorbeeld de Tweede Wereldoorlog. Als de kinderen van nu later oud zijn, zal Corona bijvoorbeeld zo'n geschiedenisfeit zijn.

Deze verwerkingsopdrachten maakt kinderen hiervan bewust.

Schrijf een Corona verhaal

Laat kinderen een dag uit hun leven in de periode maart of april 2020 beschrijven met als doel dit later aan hun eigen kinderen te kunnen laten lezen.

Schrijf een historisch familieverhaal

Geef alle kinderen de opdracht om aan hun ouders, opa of oma of bijvoorbeeld een oudere buurvrouw te vragen naar een bijzonder familieverhaal dat niet alleen iets over die familie vertelt maar ook iets over de geschiedenis.

Laat ze hierover vertellen. Na het delen van de verhalen kunnen de kinderen hier een verhaal over schrijven. De verhalen kun je eventueel bundelen in een boek.

Vraag het gratis
kennismakingspakket
filosoferen met kinderen aan op
www.filosovaardig.nl/downloads